

1.UVOD

Problem pojednostavljenja forme postupanja u krivično procesnom zakonodavstvu Republike Srpske predmet je već dugi niz godina, intenzivne rasprave u stručnim pravnim krugovima. Ističe se težnja za pojednostavljenjem krivičnog postupka i efikasnošću krivičnog postupka. Ovaj problem je postao i jedan od važnijih posebnosti savremene nauke krivičnog procesnog prava a time i savremenog krivičnoprocesnog zakonodavstva čija rješenja prate tendencije nauke. On je, sasvim opravdano, jedan od međunarodnih pravnih standarda ove oblasti kao cjeline. S obzirom na ovakav njegov značaj ne čudi ni činjenica da je jedan od ključnih ciljeva procesa reforme krivičnog procesnog zakonodavstva upravo stvaranje normativne osnove za dostizanje potrebnog stepena efikasnosti našeg krivičnog postupka. No, i pored takvog njegovog značaja praktična realizacija ovog zahtjeva mora da se usaglasi sa još jednim bitnim zahtjevom krivičnog postupka. To je da efikasnost krivičnog postupka ne ide na uštedu zakonitosti rješenja konkretne krivične stvari i ugrožavanja zagarantovanih sloboda i prava učesnika krivičnog postupka, što mora se priznati nije lako usaglasiti. Bitno je napomenuti da i pored svih teškoća ova dva zahtjeva moraju biti usaglašena. Jedino u slučaju njihove usaglašenosti može se govoriti o efikasnosti krivičnog postupka, iz razloga što efikasnost krivičnog postupka u sebi objedinjuje dvije komponente, koje se odnose na zakonitost rješenja krivične stvari i ostvarenje tog cilja u što je moguće kraćem vremenskom intervalu i sa utroškom što je moguće manje sredstava. S obzirom na navedeno možemo reći da se pod efikasnošću krivičnog postupka uopšte podrazumijeva kako njegova kvalitativna komponenta (zakonitost vođenja krivičnog postupka i donošenje pravilne i zakonite sudske odluke) tako i njegova kvantitativna komponenta (vremenski razmak od pokretanja krivičnog postupka pa do donošenja pravnosnažne sudske odluke). S obzirom na ovo, efikasnim krivičnim postupkom može se smatrati samo onaj postupak u kojem je u realno kratkom vremenskom intervalu od njegovog pokretanja pa do okončanja, uz puno poštovanje zakonitosti njegovog vođenja, donesena pravilna i zakonita pravnosnažna sudska odluka. Razlozi za ovako shvaćenu efikasnost krivičnog postupka su brojni. Među njima poseban značaj imaju dva. Prvi leži u nespornoj činjenici da je samo efikasan krivični postupak jedan od instrumenata uspješne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Nasuprot ovom, neefikasna primjena

mjera krivične prinude suprotna je ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Kao takva, čak šta više i ohrabruje potencijalne izvršioce krivičnih djela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti čime ova problematika još više dobija na svom značaju. Iz ovih, i ne samo ovih, razloga obaveza je svakog društva da stvori normativne kao i sve druge preduslove za što uspješniju borbu protiv kriminaliteta, za što uspješnije ostvarivanje ciljeva kriminalne politike uopšte, za što efikasniji krivični postupak, za što efikasnije funkcionisanje krivičnog pravosuđa uopšte. Drugo, zakonit krivični postupak ne znači samo takav postupak koji osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivcu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka nego i takav postupak koji to omogućava u najkraćem mogućem trajanju. I upravo polazeći od ovog, zahtjev da okrivljenom mora biti suđeno u najkraćem mogućem roku potiče još iz vremena prosvetitelja, a kasnije je preuzet u savremeno pravo i svrstan u jedno od osnovnih prava građana.

Kao takvo potvrđeno je, sasvim opravdano, i u međunarodnim pravnim aktima najvećeg ranga koja tretiraju problematiku sloboda i prava građana u kojima je pravo na suđenje u razumnom roku svrstano u kategoriju njihovih osnovnih prava. Iz proučavane literature nam se nameće opravdan stav zakonodavca da izričito propiše načelo suđenja u razumnom roku, i da ga svrsta u kategoriju osnovnih načela krivičnog postupka kao cjeline. Njegova suština se ogleda u obavezi suda da krivični postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava usmjerenu na odugovlačenje postupka, a u slučaju krivičnog postupka protiv okrivljenog koji je u pritvoru postupak je hitan. U cilju što potpunije praktične realizacije ovog načela predviđene su i mjere za spriječavanje odugovlačenja postupka, mjere za spriječavanje zloupotrebe prava od strane subjekata krivičnog postupka. U toku 2003. godine u Bosni i Hercegovini provedena je reforma krivičnog zakonodavstva. Država Bosna i Hercegovina slijedila je tradiciju bivše SFRJ koja je predstavljala izraz ideje o podijeljenoj zakonodavnoj nadležnosti u oblasti krivičnog prava između države u cjelini i njenih entiteta Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Sa reformom krivično procesnog zakonodavstva, počela je nova etapa razvoja moderne pravne države.¹

¹ Jovašević, D., Ikanović, V., Krivično procesno pravo Republike Srpske, Panevropski Univerzitet Apeiron, Banja Luka, 2016, str.13.